

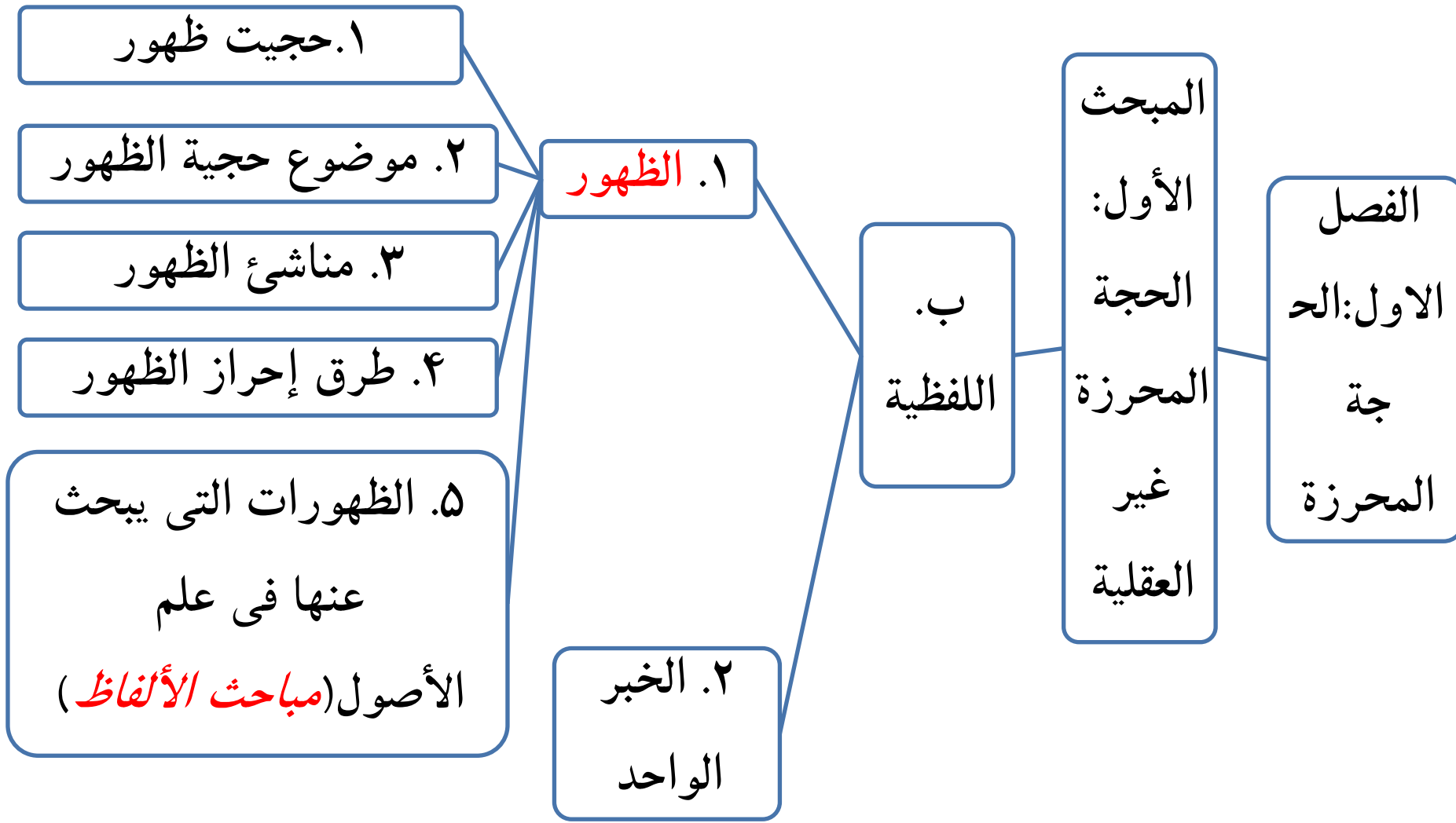
علم أصول الفقه

٣٧

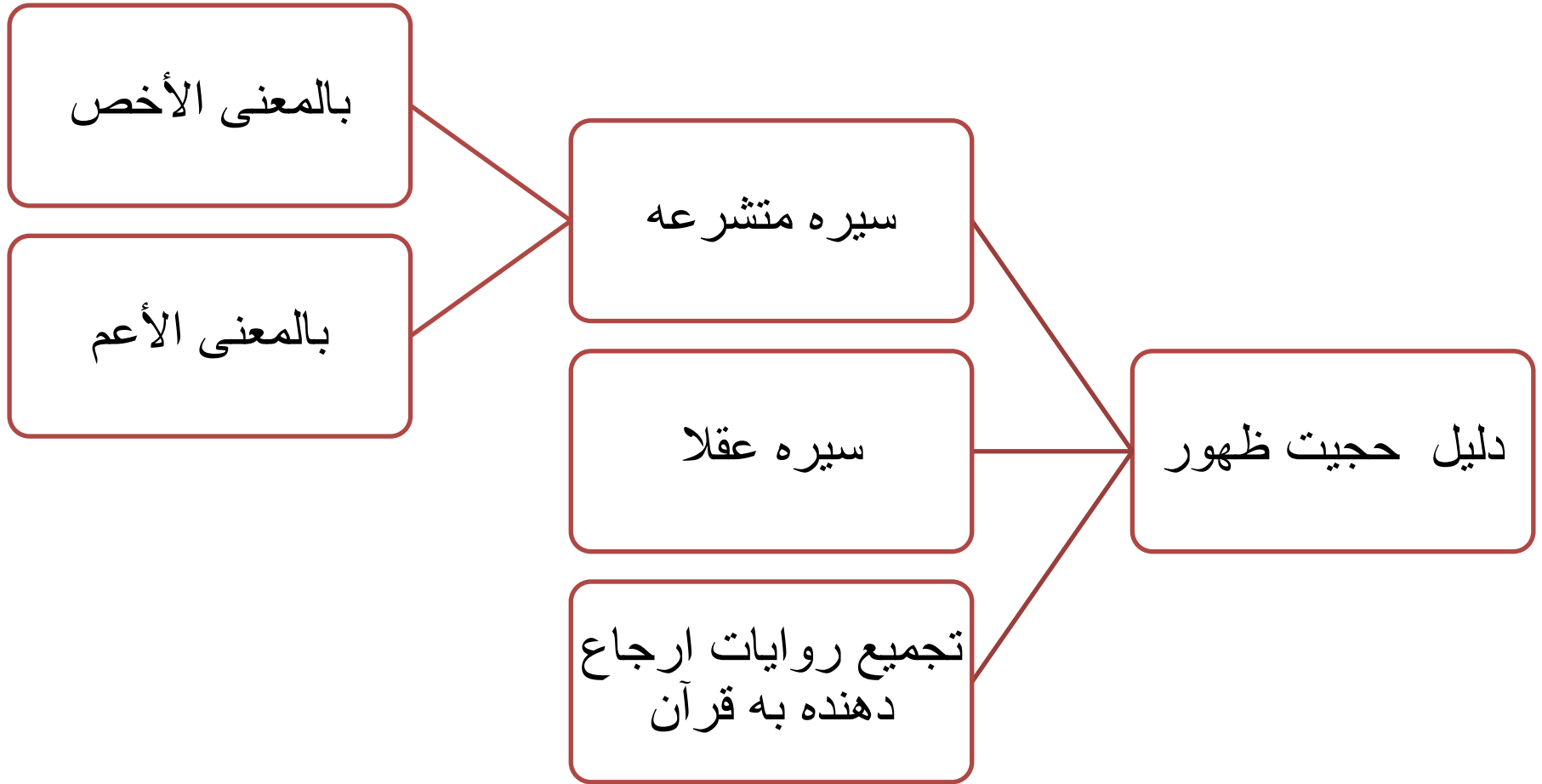
٩٣-١٠-٢١ ظهور

دراسات الأستاذ:
مهدي الهادي الطهراني

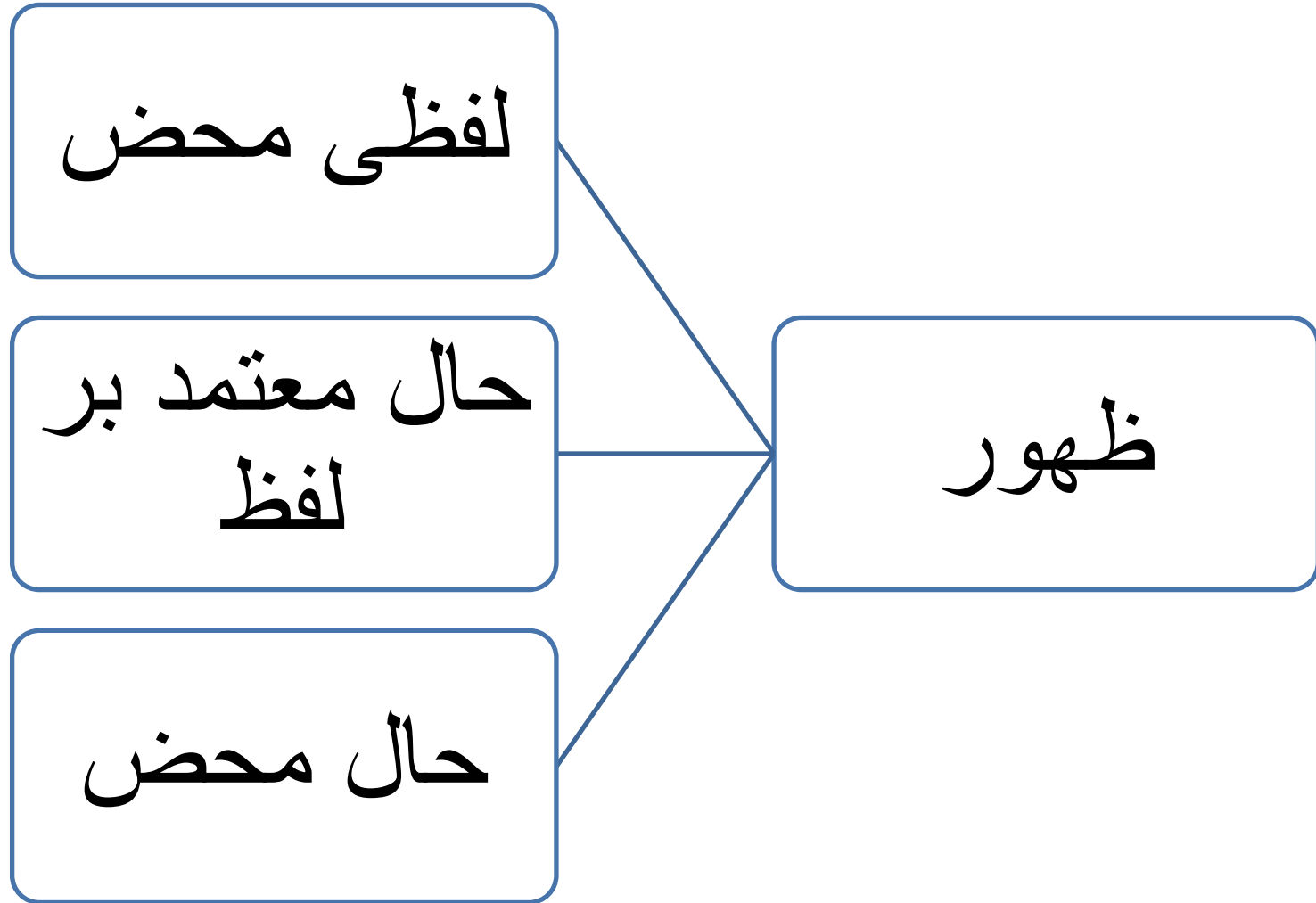
• خُلِقَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ سَأَرِيكُمْ آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ
(٣٧)

حجيت ظهور

دامنه حجیت ظهور

تفاوت رفتار شارع با عقلا

اشکال

انکار ادعا

صغروی

جواب

اعتماد بر
قراین
منفصل

تفاوت رفتار
شارع با
عقلا

حجیت ظهور
کلام شارع بآ
وجود این
عادت

کبروی

تفاوت رفتار شارع با عقلا

- اگر رفتار گوینده‌ای در حوزه بیان عقلائی نبود و عادت هایش با عادات عقلا تفاوت داشت، در آنجا معلوم نیست ظهور حجت باشد.
- حداقل در حجیت آن شک داریم و همین شک باعث می‌شود که نتوانیم در آنجا به حجیت ظهور تمسک کنیم.
- در ادامه گفته اند شارع در زمرة همین گویندگانی است که رفتارشان با رفتار عقلا فرق دارد.

تفاوت رفتار شارع با عقلا

- فرق شارع با سایر عقلا این است که عقلا وقتی می‌خواهند چیزی را بگویند همه مقصودشان را در یک مجلس و یکدفعه بیان می‌کنند؛ مثلاً عقلا از همان اول عام را با قیودش ذکر می‌کنند؛ اما شارع یک عام ذکر می‌کند و بعد از چند سال دیگر یک خاص دیگر می‌آورد؛ چنان که می‌بینیم شارع عمومات و اطلاعات زیادی دارد که مقیدات یا مشخصات آن‌ها منفصل است و نه تنها این انفصال در کلام یک معصوم - علیه السلام - بلکه در کلام چند معصوم - علیه السلام - وجود دارد به طوری که یک امام - علیه السلام - عامی را بیان کرده است و امام دیگر - علیه السلام - آن را تخصیص زده است.

تفاوت رفتار شارع با عقلا

- این اشکال در بحث عام و مطلق به شکل دیگری مطرح می شود. می گویند چون شارع عادتش بر مخصصات منفصل است. بنابراین عام شرعی قبل از فحص از مخصص، ظهور در عموم ندارد. در آنجا اشکال این نیست که عام ظهور دارد؛ اما ادلة حجیت ظهور شامل عام نمی شود، بلکه اشکال این است که اصلاً عام ظهور ندارد؛ یعنی بحث صغروی است و فرض این است که اگر ظهور داشته باشد، ادلة حجیت ظهور شاملش می شود.

تفاوت رفتار شارع با عقلا

- جواب

- به این اشکال دو جواب می توان داد:

- جواب صغروی

- می گوئیم گرچه شارع فی الجمله مخصصات و مقیدات منفصل دارد، تعداد آن ها در بیانات شرعی، آن قدر نیست که از نظر عقلا عادت شارع با عادت سایر عقلا متفاوت شود؛ چون گرچه عقلا معمولاً همه مطالبشان را یک جا می گویند، گاهی هم بعضی از قسمت های مرادشان را با یک بیان منفصلی ذکر کنند. در محل بحث شارع هم در بعضی موارد همچون عقلا این کار را کرده است.

تفاوت رفتار شارع با عقلا

- شهید صدر - رضوان الله علیه - این جواب را می پذیرند.

تفاوت رفتار شارع با عقلا

- مظفر - رضوان الله عليه - در اصول فقه به این بحث اشاره می کند که اصولاً چرا شارع مقیدات و مخصصات را به صورت منفصل آورده است. معمولاً دو علت ذکر می شود: یکی تدریجی بودن است بیان احکام در شریعت است. بنابراین بعضی مقیدات و مخصصات جداگانه ذکر شده اند. این جواب جای تأمل دارد. جواب دوم این است که ظهور مخصصات و مقیدات متصل در کلمات شارع، موجب روشن شدن جایگاه معصومین - علیهم السلام - می شده است؛ به عبارت دیگر شارع می خواسته نشان بدهد که ائمه ای که بعد هم می آیند، همان منزلت ائمه قبلی را دارند و این ها هم به تعبیری شارع اند یا بیان کننده شریعت هستند. اگر شارع همه مخصصات و مقیدات را از ابتدا در کلام خودش ذکر کرده بود، ائمه بعدی چیزی برای بیان شریعت نداشتند و ممکن بود منزلت آن ها به عنوان شارع، یا کسی که بیان کننده حقیقت شریعت است، زیر سؤال برود و این تصور پیدا شود که آن ها صرفاً راوی یا مجتهد بودند. اهل سنت ائمه - علیه السلام - را قبول دارند.

تفاوت رفتار شارع با عقلا

- ممکن است بعضی را کمتر و بعضی را بیشتر بشناسند. در هر حال اهل سنت به اهل بیت به صورت عام و به ائمه معصومین - علیهم السلام - به صورت خاص احترام می‌گذارند. این احترام آن‌ها از این باب که ائمه - علیهم السلام - در نزد ایشان یک مقام و منزلت خاصی دارند و مثل رسول اکرم - صلی الله علیه و آله - از حقایق دین آگاه‌اند، بلکه بدین جهت که آن‌ها راوی هستند و مطالبی را از اجدادشان به صورت روایت نقل می‌کنند یا فقیه و مجتهدند و مطالبی را با اجتهادات خودشان به دست آوردند. وقتی شیخ شلتوت که اعلام کرد مذهب جعفری، یکی از مذاهب رسمی است، معنایش این نبود که شیعه را پذیرفته است. از نظر او همان طور که ابوحنیفه یک مجتهد است و عمل به فتاوی‌اش جایز است، امام صادق - علیه السلام - هم یک مجتهد است و عمل به فتاوی‌اش جایز است. مقصودش اعتبار شیعه به عنوان یک مذهب فقهی است؛ یعنی به تعبیر خیلی عادی و شیعی ایشان امام صادق - علیه السلام - را در حد یک مرجع تقلید قبول کرده‌اند نه در حد یک امام. به همین جهت ابو زهره که بعد از شیخ شلتوت، شیخ الازهر بود در کتابش به شیعه جعفری اشکال می‌کند که شما جعفری هستید، پس چرا به فتاوا و کلمات ائمه بعد از امام صادق - علیه السلام - مراجعه می‌کنید؟ در حقیقت او فکر می‌کرد چون امام صادق - علیه السلام - مجتهد است و ما هم از باب التزام به فتاوی مجتهدمان به فتاوی ایشان عمل می‌کنیم، چرا به فتاوی امام هادی - علیه السلام - نیز عمل می‌کنیم!

تفاوت رفتار شارع با عقلا

- جواب کبروی
- پاسخ این است که عقلا ظهور کلام شارع را حجت می دانند؛ هر چند عادت شارع بر آوردن مخصصات یا مقیدات منفصل باشد و تعداد آن ها هم در کلام شارع زیاد باشد. شاهد بر این مطلب آن است که اصحاب ائمه - علیهم السلام - به ظواهر کلمات ایشان عمل می کردند در حالی که این عملشان برخاسته از حیثیت عقلائی آن ها بود.

تفاوت رفتار شارع با عقلا

- بنابراین اگر حیثیت عقلائی به دلیل تفاوت عادت شارع با عقلا اقتضا می‌کرد که ظهورات کلام شارع حجت نباشد، می‌بایست متشرعه به ظواهر کلمات شارع عمل نمی‌کردند.
- پس خودِ عمل متشرعه به ظواهر کلمات معصومین - علیهم السلام - نشان می‌دهد که عقلا بین ظهور کلام معصومین - علیهم السلام - که عادتشان بر مخصصات و مقیدات منفصل است، با سایر ظهورات فرق قائل نیستند.

مراتب ظهور

